

Európsky slnečný ďalekohľad (EST) získal významný štatút ESFRI Landmark

5.10.2026 - | SAV

Povýšenie štatútu Európskeho slnečného ďalekohľadu (EST) z projektu ESFRI na „ESFRI Landmark“ je významným míľnikom a uznaním dôležitosti tejto veľkej vedeckej infraštruktúry pre Európu a predstavuje zásadný pokrok smerom k jeho výstavbe.

Európsky slnečný ďalekohľad (EST) získal od Európskeho strategického fóra pre výskumné infraštruktúry (ESFRI) štatút Landmark na základe rozhodnutia prijatého na 97. zasadnutí tejto komisie, ktoré sa konalo 23. – 24. septembra 2026 v Corku. EST bol do plánu ESFRI zahrnutý ako projekt v roku 2016. Všetky projekty ESFRI sa po desiatich rokoch hodnotia za účelom monitorovať ich vývoja. Nový štatút uznáva dosiahnutý pokrok a úlohu, ktorú by mal EST zohrávať v ekosystéme európskej výskumnej infraštruktúry.

Projekty označené ako „ESFRI Landmarks“ predstavujú výskumné infraštruktúry, ktoré sú už v prevádzke alebo dosiahli pokročilé štádium realizácie. EST poskytne astronómom bezprecedentný pohľad na Slnko a jeho vplyv na prostredie v blízkom okolí Zeme. Doplní a obohatí vesmírnu misiu tým, že bude poskytovať kľúčové pozemné údaje potrebné na lepšie pochopenie slnečných javov, ktoré priamo ovplyvňujú podmienky vesmírneho počasia.

Ako vysvetľuje Manuel Collados, koordinátor projektu EST: *„EST je už zo svojej podstaty európskym projektom. Žiadna jednotlivá európska inštitúcia ani krajina by nedokázala sama realizovať infraštruktúru takého rozsahu a ambícií. Jej uznanie za významný projekt (tzv. Landmark) v rámci ESFRI je preto ocenením sily európskeho partnerstva, ktoré sa okolo tohto projektu vybudovalo. Našou úlohou je teraz pretaviť túto spoločnú vedeckú ambíciu do dlhodobých záväzkov potrebných na to, aby sa projekt EST mohol začať realizovať.“*

Projekt EST v jeho súčasnej fáze koordinuje organizácia EST Foundation, ktorá združuje inštitúcie z celej Európy. Slovensko je v rámci nadácie zastúpené prostredníctvom Astronomického ústavu SAV, v. v. i.

„Získanie štatútu ESFRI Landmark je kľúčové pre úspešné realizovanie našich snáh o výstavbu ďalekohľadu EST. Som pritom veľmi hrdý, že Slovensko zohralo extrémne dôležitú úlohu pri dosiahnutí tohto míľnika. Nielen tým, že sme platným členom EST Foundation, ale hlavne prispením k vytvoreniu Rady vládnych reprezentantov projektu EST a podpisom Memoranda o spolupráci na projekte EST so Španielskom. Aj pri obhajobe a prezentovaní budúcnosti projektu pred ESFRI komisiou, ktoré sa uskutočnilo v máji tohto roku, malo Slovensko zastúpenie v trojčlennej skupine vedcov reprezentujúcich EST,“ hovorí Peter Gömöry, riaditeľ Astronomického ústavu SAV, v. v. i.

Výskum Slnka v jeho najmenších priestorových mierkach.

Ďalekohľad EST bude postavený v observatóriu Roque de los Muchachos na ostrove La Palma v Španielsku. Jeho primárne zrkadlo s priemerom 4,2 metra a prístroje sú navrhnuté tak, aby umožnili pozorovanie slnečnej atmosféry vo viacerých výškach nad povrchom Slnka súčasne. Vedci tak budú môcť sledovať vznik magnetických polí na povrchu Slnka a študovať, ako sa energia prenáša do vyšších vrstiev slnečnej atmosféry.

Tieto procesy sú kľúčové pre pochopenie slnečnej aktivity vrátane mechanizmov, ktoré stoja za

slnečnými erupciami. Slnko je pritom jediná hviezda, ktorej povrch a spodnú atmosféru môžeme skúmať tak podrobne. EST preto pomôže vedcom skúmať fyzikálne procesy, ktoré sú relevantné aj ďaleko za hranicami slnečnej fyziky.

Zdroj: Astronomický ústav SAV, v. v. i.

Foto: EST

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13951&source_no=20